

ЕМБЛЕМАТИКА — спеціальна історична дисципліна, об'єктом вивчення якої є **емблема**. Предмет дослідж. Е. — історія розвитку різноманіт. емблем, знаків для товарів і послуг, з'ясування їхнього змісту й походження, вивчення взаємовпливів, оцінка худож. й істор. значення та соц. функції; осн. об'єкт — різні види знаків у графіч. чи пластич. виконаннях, що відображають конкретну ідею і мають визначений зміст (окрім **гербів** і **прапорів**, які вивчають **геральдика** та **вексилологія**). Тривалий час Е. була складовою частиною ін. спец. істор. дисциплін, але зі зміною змісту емблем, їх цільового спрямування, набуттям особл. значення на сучас. етапі розвитку суспільства постало питання про відокремлення її в самост. галузь науки. Емблема, як правило, передає певну важливу інформацію, тому в ході дослідж. необхідно відшукати конкретні істор. корені тієї чи ін. емблеми, з'ясувати її походження. Як галузь істор. знання Е. порівняно молода наука (термін запровадив 1962 **А. Введенський**). Вона вивчає регалії, інсигнії, клейноди, ордени, медалі, біджі, печатки, монети, військ. наруківні, нашийні та нагрудні знаки, прапори, штандарти, держ., регіон. (земел.), міські та родові герби, живопис, гобелени, пластику, графіку (політ. плакати) тощо. Ці предмети вивчають й ін. спец. істор. дисципліни, з якими взаємодіє Е. (геральдика, вексилологія, **фалеристика**, уніформологія, **боністика** та ін.), однак особливість емблемат. дослідж. визначається тим, що вони орієнтовані на аналіз зображень як певних істор. кодів. Вивчення емблем сприяє дослідж. у галузі воєн. історії, мистецтвознавства, релігієзнавства, до-

зволяє визначити різні культурні та суспільно-політ. впливи, взаємозв'язок між різноманіт. нац. традиціями. Розроблення теор. проблем Е. відкриває нові перспективи у вивченні як історії загалом, так і багатьох ін. спец. істор. дисциплін.

В УРСР розвиток Е. відбувався під потуж. ідеол. тиском, оскільки для таких знаків осн. визначалася передусім пропагандист. функція. Становлення укр. Е. як наук. дисципліни відбулося у 1960-х рр., коли почало відроджуватися зацікавлення спец. істор. дисциплінами загалом. Створення 1990 **Геральдичного товариства Українського** сприяло активнішому вивченню найдавніших знакових систем України, емблем укр. війська, молодіж. т-в, спорт. клубів, політ. партій, нац. меншин, знаків цехових організацій і пром. марок, реліг. символів, уможливило розгляд правових аспектів застосування емблем тощо. З набуттям Україною статусу незалежності розробляється нац. Е.

Рекомендована література

1. Введенский А. А. Вспомогательные исторические науки в работе архивистов // Вопр. архивоведения. 1962. № 2;
2. Бабенко А. Деякі питання радянської емблематики // Арх. України. 1965. № 4;
3. Емблематика політичних організацій України // Знак. 1999. Число 19;
4. Емблематика // Спец. істор. дисципліни. К., 2008.

В. П. Капелюшний

Бібліографічний опис:

Емблематика / В. П. Капелюшний // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-17833>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).